

דצמבר 2013

מחקר חדש מראה שהתשואה הכלכלית של עסקים חברתיים היא בהיקפים של מיליוני שקלים

עסקים חברתיים, מיזמים המשתמשים בכלים עסקיים בכדי לפתור בעיות חברתיות, הם כבר עניין נפוץ בעולם. גם בארץ התחום תפס תאוצה בשנים האחרונות, והיום פועלים עשרות רבות של מיזמים חברתיים-עסקיים, העוסקים בהכשרה ותעסוקת אוכלוסיות מוחלשות, טיפול, חינוך וקידום נושאים כגון איכות הסביבה ועוד.

מיזמים אלו מייצרים ערך אמיתי ותורמים רבות לאוכלוסיות המודרות כיום ממעגל העבודה, ולכן הצלחתם אינה מפתיעה. עם זאת, מובן כי אילו נצליח לכמת את התשואה החברתית של מיזמים אלו באמצעות כלים כלכליים לאורך זמן, אפשר יהיה לייעל את הפעילויות הקיימות ולהציג למשקיעים וגורמי מימון נוספים באשר להחזר הפוטנציאלי מהשקעה חברתית, מה שיוביל להתפתחות של שוק הון חברתי בארץ.

במהלך השנים האחרונות נערכו בעולם ניסיונות למדוד ולהעריך את התשואה הכפולה של עסק חברתי – תשואה חברתית ותשואה כלכלית. בדיוק כמו אצל חברות עסקיות הנמדדות לפי התשואה שהן משיגות על ההון המושקע (Return On Capital), אחת השיטות לבחינת עסק חברתי היא מדידת התשואה החברתית שלו - SROI (Social return on investment).

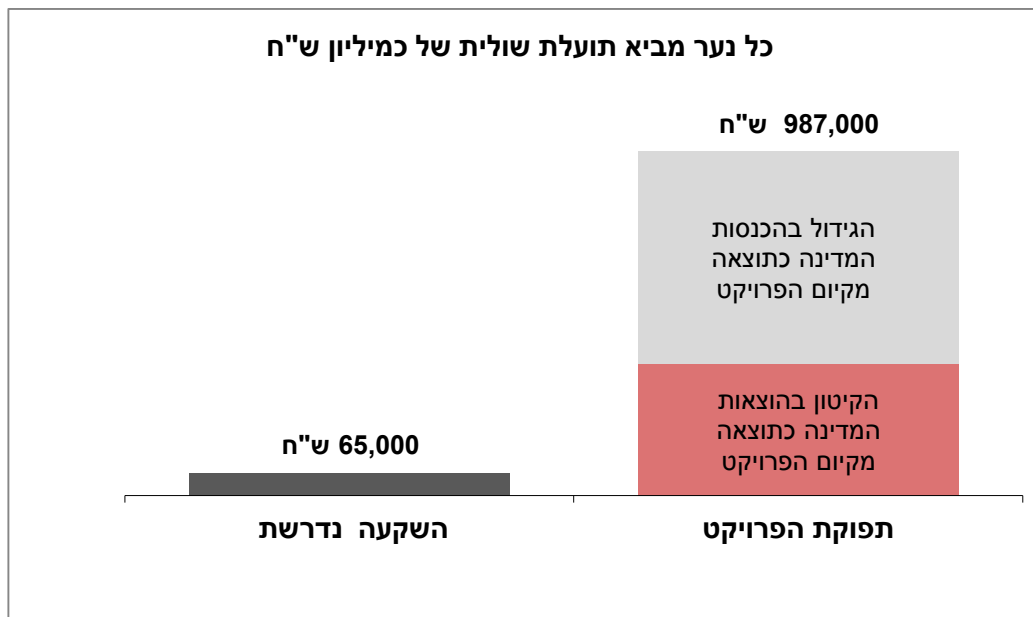
בפעם הראשונה בישראל, בוצעה עבודת מחקר והערכה כלכלית מעמיקה למדידת התשואה החברתית הנובעת מההשקעה של קרן דואליס להשקעות חברתיות (ע"ר) בשני עסקים חברתיים בתחום של הכשרה ותעסוקת נוער בסיכון, מסעדת ליליות וקפה רינגלבלום.

מסעדת ליליות, מסעדת שף השוכנת בקומת הכניסה של בית אסיה בתל אביב, המפעילה תוכנית חברתית בשותפות עם עמותת עלם, וקפה רינגלבלום בשכונה ד' בבאר שבע, הפועלת בשותפות עם עמותת תור המדבר ועיריית באר שבע, הוקמו במטרה להקנות לבני נוער בסיכון כלים ומיומנויות אישיות ובין אישיות להשתלבות בחברה לצד יצירת מסוגלות תעסוקתית והכשרתם במקצועות הטבחות. התוכניות החברתיות מתנהלות בהצלחה בעסקים אלו, ולראיה, מחקרי מעקב אחרי בוגרי התוכנית שנערך ע"י ד"ר אהרון יורק, ביה"ס לעבודה סוציאלית של אוניברסיטת בר אילן, מראים כי 90% מבוגרי התוכנית, חמש שנים מסיימה, מתפקדים כאזרחים עצמאיים ותורמים לחברה וחלקם אף הצליחו להשתלב כטבחים ושפים במסעדות המובילות בארץ.

התשואה החברתית נמדדה כעלות הנדרשת להכשרת נער בפרויקט אל מול התפוקה אשר הוגדרה כשינוי הצפוי בהוצאות ובהכנסות המדינה כתוצאה מהעברתו של הנער בסיכון מתלוי רשויות הרווחה לאזרח עובד ותורם למשק.

תוצאות עבודת המחקר שהתקבלו מראות כי בגין עלות הכשרה בפרויקט בסך של כ- 65 אלפי ש"ח לנער נמצא במחקר קיטון צפוי בהוצאות המדינה וגידול משמעותי בהכנסות הצפויות בהיקף של מיליון ש"ח לנער - מעל פי 15 מההשקעה הנדרשת.

לצורך ההמחשה, בעת חישוב הגידול הצפוי בהכנסות המדינה ממס הכנסה, עבודת הערכה בדקה את השיפור שחל בשיעור התעסוקה של בני הנוער שלקחו חלק בפרויקט אל מול נוער דומה שלא השתתף בפרויקט ואת השלכתו על תקבולי המיסים בידי המדינה, תשלום דמי אבטלה וכו'.

לאור הנתונים הקיימים ניתן לראות כי ללא השתתפות בני נוער אלו בפרויקטים קיימת סבירות גבוהה מאוד כי אותם בני נוער אשר נשרו ממערכת החינוך, השתמשו בשירותי הרווחה וייתכן שרכשו רווחה של המדינה. במקרה כזה נפגעת המדינה מבחינה כלכלית בצורה משמעותית בשני אופנים עיקריים. האחד, נובע מהוצאות שידרשו מהמדינה בגין אותם בני נוער והשני חוסר תרומתו של אותו נער כבוגר, להכנסות המדינה הנובעות מאי השתלבותו בשוק העבודה בהמשך חייו.

כפי שניתן לראות בגרף, השתתפותו של הנער והכשרתו בפרויקט צפויה לחסוך למדינה הוצאות בהיקף של מעל ל- 370 אלפי ש"ח אשר נובעות בעיקר מקיטון בסיכוי שאותו נער יידרש לקבל תמיכה משירותי רווחה ותשלומי העברה כגון הבטחת הכנסה ודמי אבטלה וכן מחסכון בגין צמצום היקף הפשיעה והעלויות הכרוכות בהן. בנוסף בפן ההכנסות למדינה נמצא במחקר כי הכשרת הנער והגדלת הסיכוי לשילובו במעגל העבודה יכניס לקופת המדינה במהלך תקופת העסקתו סכום אדיר של מעל ל-600 אלפי ש"ח אשר נובע בעיקר מתשלומי מס הכנסה מע"מ, ביטוח בריאות וביטוח לאומי. דהיינו, בגין השקעה ממוצעת של כ- 65 אלפי ש"ח בנער צפוי גידול של כ- מיליון ש"ח למדינה בתועלת השולית לכל נער.

התוצאות מוכיחות אם כן, את התשואה חברתית המשמעותית של העסקים החברתיים. כלומר, עסקים חברתיים לא רק מסייעים לאוכלוסיות מוחלשות להצטרף למעגל העבודה הנורמטיבי ולחסוך בעלויות טיפול ושיקום של רשויות הרווחה, אלא גם מייצרות ערך כלכלי משמעותי למדינה. בתוכנית ההכשרה של מסעדת ליליות למשל משתתפים מידי שנה כ- 15 בני נוער בלבד. תארו לעצמכם איזו תשואה חברתית-כלכלית אדירה היו מקבלים המדינה והמשקיעים באותם פרויקטים לו היו מרחיבים אותם לאוכלוסיה גדולה הרבה יותר בכל רחבי הארץ.

עבודת הערכה ומדידה זו בוצעה על ידי עמותת נובה המספקת ייעוץ מקצועי לעמותות באמצעות צוות של יועצים בכירים ומנוסים מהעולם העסקי. עבודה זו בוצעה על ידי צוות של ששה מתנדבים בראשות מיכאל צרפתי - רו"ח ויועץ בכיר במחלקה הכלכלית של KPMG ובשיתוף של אלי מיזרח, שותף בכיר במשרד הייעוץ האסטרטגי טאסק. עבודת המחקר התבססה בין היתר על מחקרים אקדמאיים שבוצעו באוניברסיטת בר אילן ובאוניברסיטת בן גוריון, נתונים ממחקר על נוער נושר של מכון המחקר עדליא ונתונים כלכליים וסטטיסטיים מפורסמים של המשרדים השונים במדינת ישראל.

קרן דואליס להשקעות חברתיות (ע"ר). טלפון: 09-9541919 .info@dualis.org.il
www.facebook.com/dualis **www.dualis.org.il**